

Systemaattisia toimenpiteitä tarvitaan aikuisten medialukutaidon kehittämiseksi

Lasten ja nuorten medialukutaitoja on edistetty Suomessa pitkään, mutta mikä on aikuisten osalta nykytila? Millä ratkaisulla aikuisten medialukutaidon tilaa voidaan vahvistaa? Entä, millaista tukea mediakasvatusviranomaisen tarjoo?

Taustaksi

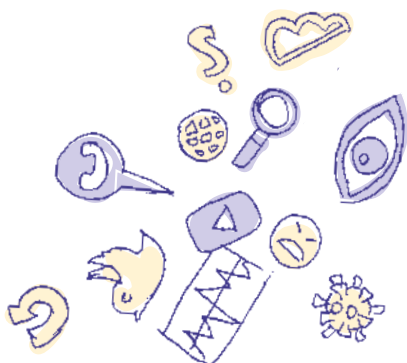
Aikuisten medialukutaitoa edistetään kansallisten Media-lukutaito Suomessa -linjausten mukaisesti. Linjausten visiona on, että kaikkien ihmisten mahdollisuudet kehittää medialukutaitoaan paranevat.

Mitä medialukutaidolla tarkoitetaan ja miksi sitä tarvitaan?

Medialukutaito kattaa kaiken mediaan liittyvän osaamisen ja tiedon.

Medialukutaito koostuu mediaan liittyvän ymmärryksen lisäksi median käyttämisen, tulkinnan, itse tekemisen ja tuottamisen taidoista sekä vuorovaikutuksesta mediaympäristöissä.

Medialukutaitoa kehittämällä voidaan vahvistaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimivaa demokratiaa sekä edistää hyvinvointia, kulttuuria, ihmisoikeuksia sekä sivistystä. Medialukutaitoon liittyviä käsitteitä tai sen osa-alueita ovat mm. mediataidot, informaatiolukutaito, monilukutaito ja digitaidot.

Aikuisten medialukutaidon nykytila Suomessa

Kansainvälisissä vertailuissa suomalainen mediakasvatus näyttäytyy kattavana. Nimenomaan aikuisille suunnattua mediakasvatustoimintaa on kuitenkin vähän.

Aktiivisia toimijoita aikuisen mediakasvatuksessa ovat esimerkiksi:

- » Vapaa sivistystyö
- » Kirjastot
- » Muistiorganisaatiot
- » Kansalaisjärjestöt
- » Viranomaiset
- » Henkilöstökoulutus

Aikuiset ovat haastava kohderyhmä toiminnan suunnittelun ja kohderyhmän tavoittamisen näkökulmista. Aikuiset eroavat suuresti toisistaan iän, elämäntilanteen sekä mediankäyttötapojen ja -taitojen suhteen. Aikuisilla ei myöskään ole oppivelvollisuuden kaltaista velvoitetta kouluttautua.

Aikuisten mediakasvatukseen ei ole toistaiseksi ollut samanlaisia rahoituslähteitä kuin lasten ja nuorten kohdalla. Rahoitus mediakasvatukseen on tyypillisesti toimiala- ja sektorikohtaista sekä hankemuotoista. Tilanne aiheuttaa kentän pirstaloitumista ja hankaloittaa tulosten juurruttamista osaksi pysyvää toimintaa.

TOIMINNAN HAASTEET

- » Kentän pirstaleisuus
- » Rahoituksen puute
- » Jatkuvuuden puute
- » Suunnitelmallisuuden puute
- » Verkostojen puute
- » Tavoittaminen
- » Osaamisen polarisoituminen

VAHVUUDET

- » Monipuolisuus
- » Mediakasvatuksen pitkä perinne
- » Kansainvälisesti hyvä maine
- » Nimetty viranomainen
- » Linjaukset
- » Teknologian saatavuus
- » Vahva journalistinen perinne

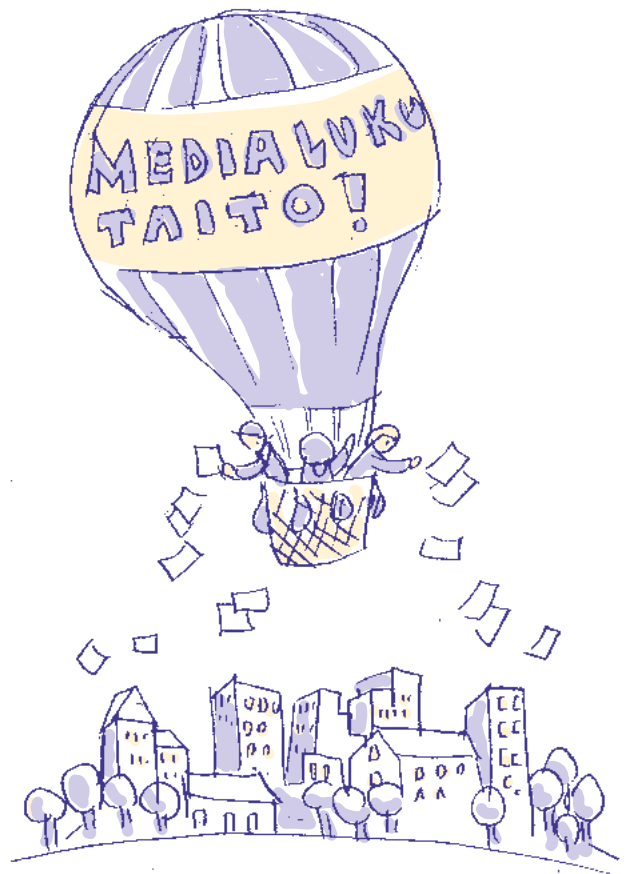
Suuntaviivat tulevaan

Aikuisten medialukutaidon tilaa voidaan Suomessa edistää seuraavin tunnistetuin keinoin. Esitetyt toimenpiteet perustuvat aikuisten mediakasvatuksen ammattilaisten haastatteluihin.

1. Edistetään mediakasvatuksen tunnettuutta

Lisätään yleistä tietoisuutta mediakasvatuksesta ja sen myötä tehdään medialukutaidon teemoja ja tärkeyttä tunnetuksi. Kansalaiset tarvitsevat lisää tietoa myös siitä, mitkä tahot edistävät aikuisten medialukutaitoa. Tiedotuskampanjat ovat keskeinen keino tunnettuuden edistämiseen.

Myös aikuisten kanssa toimivat organisaatiot tarvitsevat tietoa toisistaan ja mediakasvatuksesta. Medialukutaitoa edistävää toimintaa ei aina tunnisteta mediakasvatukseksi edes oman organisaation sisällä.

2. Kehitetään koordinaatiota ja ohjausta

Aikuisten mediakasvatuksen systematisoimiseksi tarvitaan ohjausta ja yhteistyötä.

Kehittämistoimia voivat olla esimerkiksi

- » Kansallisten linjausten kehittäminen aikuisten näkökulmasta sekä tuki linjausten toimeenpanoon
- » käytännön työtä tukevat koordinaatiotoimet
- » verkostoitumisen tuki

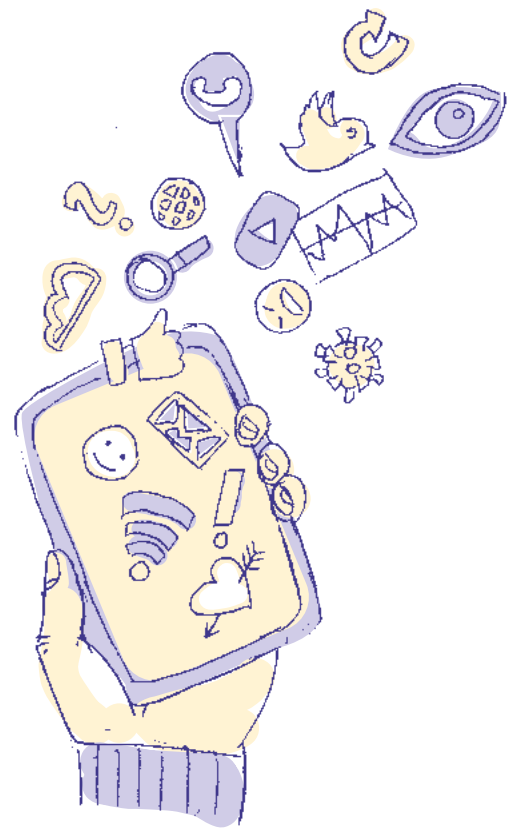
Koordinoinnin myötä tieto toisten tekemästä työstä lisääntyy ja toiminnan resursseja säästyy, kun työn tuloksia voidaan jakaa toisten käyttöön.

Valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä on tärkeä kehittää. Käytännön työssä tarvitaan valtakunnallisten mallien soveltamista paikallisesti.

3. Vahvistetaan tutkimusperustaisuutta

Aikuisten medialukutaidoista ja mediankäytöstä tarvitaan enemmän tutkittua tietoa. Tutkimustieto auttaa toiminnan suunnittelemisessa ja kehittämisessä. Tietoa tarvitaan aikuisten eri kohderyhmien mediankäytön tavoista ja mediaosaamisesta. Tiedon puute voi aiheuttaa stereotyyppisiä käsityksiä eri kohderyhmistä, heidän osaamisestaan ja tarpeistaan. Tiedon puute kohderyhmistä myös vaikeuttaa käytännön toimintaa.

Rahoitusta myönnettäessä tulisi kannustaa kentän toimijoiden ja tutkimusmaailman yhteistyöhön. Tutkimustyötä tulee tehdä ennen kaikkea tiiviissä yhteistyössä käytännön toimijoiden kanssa.

4. Lisätään mediakasvatusosaamista

Aikuisten mediakasvatuksen ja medialukutaidon osaamista tulee lisätä. Medialukutaitoja koskeva osaaminen jää organisaatioissa helposti vain yksittäisten ihmisten vastuulle, mikä voi olla uhka toiminnan jatkuvuudelle. Ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutuksen mahdollisuuksia tulee kehittää.

Toimijakentällä tarvitaan enemmän tietoa siitä, mitä mediakasvatus ja medialukutaidot tarkoittavat aikuisten osalta. Osaamista tulee kehittää sekä medialukutaitojen kokonaisuuden ymmärtämisessä että aikuisten mediapedagogiikan osalta. Erityinen tarve on kehittää osaamista kriittisen medialukutaidon opetukseen.

5. Kehitetään rahoitusta

Aikuisten mediakasvatukseen on tällä hetkellä riittämättömästi rahoitusta ja sitä tukevia rakenteita. Rahoituspohjaa tulisi sekä vahvistaa että monipuolistaa. Erityisesti tarvitaan rahoitusrakenteita, jotka mahdollistavat eri sektoreiden ja toimialojen välisen yhteistyön.

Yksi keino kokonaisrahoituksen lisäämiseksi on liittää mediakasvatuksellisia sisältöjä osaksi erilaisia aikuisille kohdennettuja hankkeita ja projekteja.

Hankerahoituksen tulisi olla kestoltaan pitkäaikaista lyhyiden pistemäisten hankkeiden sijaan. Rahoitusta tulisi ohjata myös mediakasvatustoiminnan suunnitteluun ja pedagogiseen kehittämiseen.

Selvityksen taustaa

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteuttivat *Aikuisten medialukutaidon edistämisen hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet* -selvityksen vuosina 2020–2021. Selvityksen tavoitteena oli kuvata, mitä aikuisten medialukutaidon edistäminen Suomessa tällä hetkellä käytännössä tarkoittaa, millaisia haasteita aikuisten medialukutaidon edistämiseen liittyy sekä miten ongelmia voidaan ratkaista.

Asiantuntijahaastatteluihin pohjautuvassa selvityksessä pyrittiin löytämään ja kuvaamaan sekä mediakasvatuksen nykytilaa ja haasteita että konkreettisia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä. Päämääränä oli kehittää aikuisten mediakasvatusta kansallisten linjausten tavoitteiden mukaisesti mahdollisimman kattavaksi, laadukkaaksi ja systemaattiseksi.

Mediakasvatusviranomaisen toiminta

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI on mediakasvatuksen vastuuviranomainen Suomessa. Vastaamme Medialukutaito Suomessa -linjausten toimeenpanon koordinoinnista ja seurannasta. Voit ottaa meihin yhteyttä kaikissa mediakasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Tarjoamme esimerkiksi konsultaatiota mediakasvatussuunnitelmien laatimiseksi ja toteuttamiseksi.

Järjestämme vuosittain Mediakasvatusfoorumin ja kampanjoita, joissa mediakasvatuksen ammattilaiset pääsevät verkostoitumaan ja kehittämään mediakasvatusta yhdessä. Tuotamme tietoa ja julkaisemme maksuttomia mediakasvatusmateriaaleja. Tiedotamme myös muiden tuottamista materiaaleista. Järjestämme mediakasvatuskoulutuksia eri alojen ammattilaisille.

Ota yhteyttä

Otamme mielellään vastaan mediakasvatusta koskevia kehitys- ja yhteistyöehdotuksia. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatuksen asiantuntijoiden yhteystiedot löydät osoitteesta www.kavi.fi/mediakasvatus

Medialukutaidosta löydät lisätietoa: www.medialukutaitosuomessa.fi

Tukea aikuisten mediakasvatustyöhön löydät Mediataitokoulusta: www.mediataitokoulu.fi

LÄHTEET JA LISÄLUETTAVAA

Euroopan unionin neuvosto (2020) Neuvoston päätelmät medialukutaidosta jatkuvasti muuttuvassa maailmassa, (2020/C 193/06).

Kanerva, A. & Oksanen-Särelä, K. (2021) Aikuisten medialukutaidon edistämisen hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet. Helsinki: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. <https://medialukutaitosuomessa.fi/aikuistenmedialukutaito.pdf>

Medialukutaito Suomessa. Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-673-7>

Mustikkamäki, Mika (2016): Sivistys, kirjastot ja mediakasvatus. Teoksessa Pekkala, Leo & Salomaa, Saara & Spišák, Sanna (toim.): Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisu, 1/2016. S. 74–91.

Palsa, L. & Salomaa, S. (2020) Media literacy as a cross-sectoral phenomenon: Media education in Finnish ministerial-level policies. Central European journal of communication, 2(26), 162–182.

Pääjärvi, S. & Palsa, L. (2015) Entäs aikuiset? Katsaus medialukutaidon edistämiseen digitalisoituvassa Suomessa. Aikuiskasvatus 35:3.

Rasi, Päivi & Vuojärvi, Hanna & Hyvönen, Pirkko (2016): Aikuisten ja ikääntyneiden mediakasvatus. Teoksessa Pekkala, Leo & Salomaa, Saara & Spišák, Sanna (toim.): Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisu, 1/2016. S. 198–212.

